

*Indira Kasapović. Podsticanje djece na čitanje u biblioteci,
vrtiću i porodici.*

Zenica : Opća biblioteka u Zenici, 2011.

(Prikaz)

Senada Dizdar

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu
Odsjek za komparativnu književnost i bibli-
otekarsvo

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

senadadizdar@gmail.com

Obrazovanje se nalazi na historijskoj prekretnici. Globalno umreženo društvo, društvo znanja, kao i ekonomski razvoj baziran na znanju, zahtijevaju nužne promjene i prilagođavanje novim okruženju, zbog čega je neophodno slijediti nove smjernice kao odgovor novonastalom društvenom kontekstu. Otuda se javlja i potreba za reformiranjem obrazovanja kao jednog od najosjetljivijih segmenata društvene zbilje, kao i za reformiranjem svih aktivnosti vezanih za njegovu uspješnu provedbu. Pri tome je jasno da je svaka ozbiljna aktivnost vezana za obrazovanje duboko utemeljena u razvijanju pismenosti i izgradnji čitalačkih potreba.

Nažalost, problem novih vrsta pismenosti kakva je informacijska pismenost na bh. prostoru je prepušten brizi i interesu pojedinaca, a ne predstavlja dio osmišljene nacionalne strategije, kakav je slučaj sa zemljama u bh. okruženju. Otuda je svake pohvale vrijedan poduhvat magistricе Indire Kasapović, koja je svojom knjigom *Podsticanje djece na čitanje u biblioteci, vrtiću i porodici* učinila prve velike korake na osvjetljavanju problema za koji autorica u predgovoru kaže da nije nov, ali „... u promijenjenim društvenim okolnostima izazvanim razvojem znanosti i informacijsko-komunikacijskih tehnologija on dobiva drugu dimenziju i postaje dio globalnog projekta.“

Definirajući ovako problem već na početku knjige, autorica daje na znanje da se ovdje radi o savremenom pristupu, koji će biti tematiziran u kontekstu odgoja za cjeloživotno učenje i razvoja pismenosti potrebnog za informacijsko društvo. Radi se, dakle, o novom konceptu pismenosti, koja razvija metakompetencije neophodne za promijenjenu paradigmu obrazovanja u kojoj su biblioteke prepoznate kao središnja mjesta njenog razvoja. U tom okviru razumijevanje pojma *podsticanje djece na čitanje* ne treba promatrati isto kao podučavanje čitanju, jer je to veoma složena pedagoška aktivnost koja zahtijeva poznavanje niza općih i specijalnih pedagoških, psiholoških, didaktičkih i metodičkih znanja i vještina, te je zato, kako autorica navodi: „... kreiranje i realizacija programa podsticanja djece na čitanje ozbiljna i kompleksna zadaća koja, kako se pokazuje, podrazumijeva

interdisciplinarni pristup i kroskurikularnu realizaciju sarađnjom više faktora.“

Osim što obrađuje veoma aktuelnu temu, pred nama je i knjiga čiji je tekst metodološki dobro organiziran, te i po tome odgovara najvišim zahtjevima znanstvenoga rada. Strukturu knjige čine Predgovor i Uvod, zatim četiri centralna dijela u kojima je predstavljena i cjelovito obrađena osnovna tema knjige, čemu slijedi Zaključak, te Literatura i Popis priloga.

Nakon Predgovora i Uvoda, u kojem je autorica iznijela ciljeve i metodologiju rada, u prvom poglavlju *Podsticanje djece na čitanje* polazi se od hipoteze da je podsticanja djece na čitanje u novom informacijsko-komunikacijskom okruženju i velikoj produkciji važnije nego ikada. Definirajući cilj podsticanja čitanja kao „uvođenje u svijet knjige i čitanja, pažljivo i bez prisile, djelujući tako da djeca zavole čitanje i uživaju u njemu cijeli život, da se koriste tom sposobnošću i vještinom u razne svrhe,“ autorica smatra da je to složena i odgovorna zadaća, koja treba biti sastavni dio ukupnog odgojno-obrazovnog procesa, koji ima svoj tok, zakonitosti, ciljeve i sredstva, a nikako nešto kampanjsko, kratkotrajno i prepušteno pojedinačnoj volji. Opravdavajući postavljene zahtjeve za uspješnu realizaciju podsticanja na čitanje autorica navodi niz promjena koje je potrebno usvojiti da bi podsticanje djece na čitanje bilo uspješno. Pa navodi da, za razliku od dosadašnjeg mišljenja da se sa razvojem čitalačkih vještina može početi i sa četiri i po godine (što je najekstremniji slučaj), nova psihološka istraživanja pokazuju da je za pravilan razvoj čitalačke vještine potrebna priprema koja započinje od najranije dobi djeteta, a koja podrazumijeva razvoj tzv. predčitalačkih vještina. Autorica zatim navodi promjene koje je također potrebno usvojiti, pa ističe da se fokus sa učitelja, koji je do sada bio najznačajnija karika u tom procesu, pomjera prema porodici, vrtiću i bibliotekama, kao institucijama koje trebaju preuzeti dio obaveza vezanih za podsticanje čitanja. Zatim upućuje da na sticanje vještina i navika čitanja mnogo utječe stimuliranje, pohvala, priznanje i nagrada, te da su to najbolji podsticaji na vježbu kod djece. I na kraju, ali ne i manje važno, kao bitan metod u provođenju podsticanja na čitanje navodi igru, jer kroz igru djetetu treba osigurati uslove da slobodno, s povjerenjem i iskrenošću, izražava svoje misli i osjećaje.

Kao posebno važan segment u podsticanju djece na čitanje zasigurno je okruženje u kojem dijete odrasta. Zato i nije slučajno što je upravo to tema drugog poglavlja

Utjecaj sredine na čitanje djece. Obradujući ovu temu kroz prizmu porodice, ali i različitih institucija, među kojima važno mjesto zauzimaju narodne biblioteke, škole i školske biblioteke, autorica se dotiče i važnog mjesta - kompetencija djelatnika potrebnih za provođenje podsticanja djece na čitanje. U ovom dijelu apostrofirana je promijenjena uloga odgojitelja, u kojoj odgojitelj postaje, kako je navedeno: „*voditelj i pomagač u igri, učenju i razvoju djeteta, uz pomoć programskih sadržaja koji su samo sredstvo za postizanje određenih ciljeva, a glavni je oblik i metoda aktivnosti igra, kojom se najpotpunije realiziraju odgojni sadržaji.*” Velika je pažnja posvećena i ulozi biblioteka u afirmiranju podsticanja djece na čitanje, a navedeni su i svi relevantni međunarodni dokumenti koji kroz svoje standarde i smjernice štite prava djeteta i promoviraju pismenost. Također je predstavljena pravna i stručna literatura kojom se definira ova tematika na bh. području. Ono što je jako važno jeste da je u ovom radu prepoznata i jasno definirana uloga biblioteke i bibliotekara, pri čemu se smatra da bibliotekar ima ne samo posredničko-saradničku, nego i dugoročno važnu ulogu u pomaganju korisnicima da postanu samostalni u čitanju i sticanju znanja, posebno kada su u pitanju mlađi korisnici. Međutim, da bi prenosili znanje, podučavali i instruirali druge, bibliotekari moraju biti educirani o savremenim metodama podučavanja i odgoja u okviru programa bibliotečkih studija ili putem seminara i treninga.

Možda najvrijedniji dio ove knjige je poglavlje *Istraživanje zastupljenosti programa podsticanja čitanja namijenjenih djeci u dobi od 3 do 10 godina u narodnim i školskim bibliotekama Zeničko-dobojskog kantona*. Dodatnu vrijednost tom poglavlju daju dvije studije slučaja provedene u JU „Opća biblioteka“ Zenica i OŠ „Mak Dizdar“ Zenica, te SWOT analiza stanja, pri čemu je napravljen i presjek stanja kroz: 1. „pisane“ dokumente, odnosno ono što je deklarativno utvrđeno i normirano, te 2. primjere iz prakse, odnosno ono što se doista provodi u praksi.

U zaključnim razmatranjima ovog poglavlja autorica navodi da je dokazana glavna hipoteza, da u narodnim i školskim bibliotekama Zeničko-dobojskog kantona nisu zastupljeni odgovarajući programi podsticanja čitanja za djecu određene dobi, odnosno da nema kontinuiranog, planskog i organiziranog podsticanja čitanja i razvijanja čitalačkih vještina, navika i potreba djece u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. Tome u prilog su i rezultati dobiveni studijom slučaja i analizom sadržaja, prikazani kroz izvještaje o slučajevima i SWOT analizu. Među najvažnijim uzrocima za provođenje podsticanja djece na čitanje za školske biblioteke su neodgovarajući tretman i marginalizacija uloge biblioteke u zakonsko-pravnim propisima i nastavnom planu i programu, a za narodne biblioteke zastarjeli zakon i standardi za tu vrstu biblioteka. Autorica zaključuje da ove biblioteke, iako bez odgo-

varajućih programa, uglavnom ispunjavaju tradicionalne zadatke podsticanja djece na čitanje, međutim konstatira da djeci nije posvećena pažnja kakvu zahtijeva novija znanstveno-stručna literatura, pa kao jedno od rješenja predlaže temeljitu reviziju dokumenata i propisa kojima se regulira ova djelatnost.

Rezultati istraživanja i dobivene spoznaje izneseni u teorijskom dijelu poslužili su za izgradnju modela rada na podsticanju djece na čitanje, koji je dat u četvrtom poglavlju knjige *Model rada na podsticanju djece na čitanje*. U modelu su opisani oblici rada za sve faktore koji sudjeluju u tom procesu (biblioteku, vrtić, porodicu), a kao ključna poveznica ističe se njihova međusobna saradnja u realizaciji krajnjeg cilja - podsticanja djece na čitanje.

Više je razloga zbog kojih knjigu mr. Indire Kasapović *Podsticanje djece na čitanje u biblioteci, vrtiću i porodici* preporučujem za čitanje i upotrebu u praksi. U pitanju je, naime, nedostajuća izvorna stručna literatura ove vrste na bh. prostorima, bitna za razumijevanje promjena što su se posljednjih decenija desile u sferi obrazovanja. Zato će ova knjiga, bez sumnje, biti od velike pomoći svima koji se bave obrazovanjem, ali i svim institucijama, posebno školskim i narodnom bibliotekama, te će predstavljati dobru udžbeničku literaturu, kako studentima pedagogije, tako i bibliotekarstva. Posebna njena vrijednost je u tome što su primjeri uzeti iz bh. prakse, zatim što su istraženi i analizirani međunarodni i domaći dokumenti, te su prijedlozi i modeli koje autorica daje primjereni našoj zbilji, a pri tome su utemeljeni na međunarodnim standardima.

●